

Wyrok z dnia 15 czerwca 2007 r.

II UK 223/06

Możliwość uznania, że nie dochodzi do utraty prawa do zasiłku chorobowego występuje tylko w razie podjęcia incydentalnej i wymuszonej okolicznościami aktywności zmierzającej do osiągnięcia zarobku w czasie pobierania tego zasiłku.

Przewodniczący SSN Jerzy Kuźniar (sprawozdawca), Sędziowie SN: Zbigniew Myszka, Andrzej Wróbel.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 15 czerwca 2007 r. sprawy z wniosku Lecha R. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w B. o zasiłek chorobowy, na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Bydgoszczy z dnia 12 maja 2006 r. [...]

o d d a l i ł skargę kasacyjną.

U z a s a d n i e

Wyrokiem z dnia 12 maja 2006 r. [...] Sąd Okręgowy w Bydgoszczy zmienił - na skutek apelacji pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w B. - zaskarżony wyrok Sądu Rejonowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Bydgoszczy z dnia 30 stycznia 2006 r. i oddalił odwołanie wnioskodawcy Lecha R., w sprawie o zasiłek chorobowy, przyjmując że organ rentowy trafnie pozbawił wnioskodawcę prawa do zasiłku chorobowego za okres od 3 kwietnia 2003 r. do 17 kwietnia 2003 r., od 9 maja 2003 r. do 23 maja 2003 r., od 1 października 2003 r. do 3 listopada 2003 r., od 16 listopada 2003 r. do 29 lutego 2004 r. oraz od 3 sierpnia 2004 r. do 30 października 2004 r., nakazując zwrot kwoty 45.929,32 zł, wypłaconej tytułem tego świadczenia w związku z zatrudnieniem w „R.-F.” Sp. z o.o. w Ż. Sąd ten nie podzielił ustaleń Sądu pierwszej instancji poczynionych na podstawie zebranego materiału dowodowego i uznał, że wnioskodawca, prowadząc sprawy spółki wyko-

rzystywał zwolnienie od pracy niezgodnie z jego przeznaczeniem, wykonując pracę zarobkową, co uzasadniało pozbawienie go prawa do świadczenia w oparciu o art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (jednolity tekst: Dz.U. z 2005 r. Nr 31, poz. 267 ze zm.). Według ustaleń faktycznych wnioskodawca był zatrudniony w spółce od 1 czerwca 2002 r. na czas nieokreślony jako prezes zarządu na podstawie umowy o pracę. Wiceprezesem spółki była jego żona Ewa R. W okresie korzystania ze zwolnień lekarskich, od 3 kwietnia 2003 r. do 17 kwietnia 2003 r., od 9 maja 2003 r. do 23 maja 2003 r., od 1 października 2003 r. do 3 listopada 2003 r., od 16 listopada 2003 r. do 29 lutego 2004 r. oraz od 3 sierpnia 2004 r. do 30 października 2004 r., podpisał łącznie 34 dokumenty, tj. faktury, listy przewozowe, dowody wpłaty i wypłaty. Dokumenty podpisywał w domu lub w drodze do lekarza, wówczas gdy nie było którejkolwiek z osób uprawnionych do ich podpisania. Do podpisywania faktur i innych dokumentów była upoważniona Ewa R. i pracownicy A.K., J.C. i K.G., jednakże do podpisywania dokumentów bankowych uprawniony był tylko ubezpieczony i jego żona jako wiceprezes spółki. Sąd Rejonowy ustalił, że w okresie od kwietnia do maja 2003 r., od października 2003 r. do lutego 2004 r. i od sierpnia do października 2004 r. podpisanych zostało łącznie przez wszystkie upoważnione osoby około 500 dokumentów. W ocenie tego Sądu, materiał dowodowy zebrany w sprawie nie pozwalał podzielić stanowiska organu rentowego co do wykonywania przez ubezpieczonego pracy zarobkowej w okresie zwolnień lekarskich, albowiem stanowisko prezesa zarządu jakie pełnił obejmuje szeroki zakres obowiązków pracowniczych, prowadzących się do prowadzenia spraw spółki oraz reprezentowania jej na zewnątrz; art. 201 § 1 k.s.h., zgodnie z którym zarząd prowadzi sprawy spółki i reprezentuje spółkę, zajmując się tak zarządzaniem wewnętrznym jak i zewnętrznym, a więc podejmowaniem określonych czynności w stosunkach z osobami trzecimi. W ocenie Sądu pierwszej instancji z racji zatrudnienia ubezpieczonego na stanowisku prezesa zarządu na podstawie umowy o pracę, podpisywanie faktur, listów przewozowych, czy też innych dokumentów niewątpliwie stanowiło czynności wykonywane przez ubezpieczonego jako prezesa zarządu również w okresach jego pracy dla spółki, jednak w marginalnym zakresie w stosunku do pełnego zakresu jego obowiązków. Sama czynność złożenia podpisu na dokumencie sporządzonym przez inną osobę, zwłaszcza niewymagającym dłuższej analizy, nie może być traktowana jako praca w rozumieniu art. 17 ust. 1 ustawy z 25 czerwca 1999 r.. Sąd Rejonowy powołał się na

wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2002 r., II UKN 710/00 (OSNP 2003 nr 20, poz. 498), zgodnie z którym podpisanie w trakcie zwolnienia lekarskiego dokumentów finansowych nie może być traktowane jako prowadzenie działalności gospodarczej, powodujące utratę prawa do zasiłku chorobowego. Rozpatrując apelację organu rentowego Sąd Okręgowy wskazał, że z zeznań wnioskodawcy, złożonych w trakcie postępowania kontrolnego prowadzonego przez organ rentowy wynika, że w trakcie zwolnienia lekarskiego pozostawał on w dyspozycji firmy i było to powszechnie wiadome pracownikom spółki, a w razie potrzeby udawał się do firmy. Przeczy to zeznaniom świadków, według których podpisy na fakturach i innych dokumentach wnioskodawca składał w domu i że były to przypadki sporadyczne. W ocenie Sądu Okręgowego w świetle powyższego nie można uznać, iż czynności wykonywane przez wnioskodawcę w czasie zwolnienia lekarskiego nie mieściły się w pojęciu „pracy zarobkowej” w rozumieniu art. 17 ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego.

W skardze kasacyjnej od tego wyroku pełnomocnik wnioskodawcy zarzucił naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r., poprzez przyjęcie, że „wykonywanie czynności formalnych j mających marginalne znaczenia dla prowadzenia spraw osoby prawnej - stanowi wykonywanie pracy zarobkowej” i wniósł o jego uchylenie i orzeczenie co do istoty sprawy poprzez oddalenie apelacji ZUS, ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji przy uwzględnieniu kosztów postępowania.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Skarga kasacyjna podlega oddaleniu jako nieuzasadniona. Stosownie do art. 398¹³ § 1 i 2 k.p.c., Sąd Najwyższy rozpoznaje sprawę w granicach skargi kasacyjnej (jej podstaw) i jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia, jeżeli skarga nie zawiera zarzutu naruszenia przepisów postępowania - tak jak w rozpoznawanej sprawie - (bądź jeżeli taki zarzut okaże się niezasadny). Okoliczności faktyczne rozpoznawanej sprawy nie budzą wątpliwości w świetle niezakwestionowanych ustaleń Sądu Okręgowego, sporna pozostaje jedynie ich ocena w świetle przepisów prawa materialnego. W świetle ustaleń faktycznych, wiążących Sąd Najwyższy z mocy art. 398¹³ § 2 k.p.c., wnioskodawca w okresie

orzeczonej niezdolności do pracy nie powstrzymywał się od aktywności pracowni-
czej. Do tak ustalonego stanu faktycznego Sąd zastosował prawidłowo prawo mate-
rialne, dokonując wykładni art. 17 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach
pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa. Zasiłek
chorobowy jest świadczeniem z ubezpieczenia społecznego rekompensującym
utrata zarobków na skutek choroby. Ryzyko ubezpieczeniowe objęte ubezpiecze-
niem z tytułu choroby odnosi się do niemożliwości uzyskiwania dochodów w razie
jego spełnienia. Zasiłek chorobowy przysługuje zatem tylko wówczas, gdy choroba
uniemożliwia uzyskiwanie dochodu z pracy. Zasadą jest, że wynagrodzenie przysłu-
guje za pracę wykonaną (art. 80 k. p.). Stąd też zasiłek nie przysługuje - najogólniej
mówiąc - za okresy wykonywania pracy, za nie bowiem przysługuje nie zasiłek lecz
wynagrodzenie. Taka reguła wynika z art. 17 ustawy o świadczeniach pieniężnych z
ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, stanowiącego, że
ubezpieczony wykonujący w okresie orzeczonej niezdolności do pracy pracę zarob-
kową lub wykorzystujący zwolnienie od pracy w sposób niezgodny z celem tego
zwolnienia traci prawo do zasiłku chorobowego za cały okres tego zwolnienia. Nie
budzi wątpliwości, że prawo do tego świadczenia podlega utracie w przypadku wy-
stąpienia jednej z dwóch niezależnych przesłanek określonych w cytowanym przepi-
sie, a więc wykonywania pracy zarobkowej w okresie orzeczonej niezdolności do
pracy lub wykorzystywania zwolnienia od pracy w sposób niezgodny z celem tego
zwolnienia - por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 kwietnia 2005 r., I UK 370/04
(OSNP 2005 nr 21, poz. 342), w którym wskazano że „pracą zarobkową, której wy-
konywanie w okresie orzeczonej niezdolności do pracy powodującą utratę prawa do
zasiłku chorobowego (...) na podstawie art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999
r. (...) jest każda aktywność ludzka zmierzająca do osiągnięcia zarobku, w tym poza-
rolnicza działalność gospodarcza, choćby nawet polegająca na czynnościach nieob-
ciążających w istotny sposób organizmu przedsiębiorcy i zarazem pracownika pozos-
tającego na zwolnieniu lekarskim”. W przywołanym w skardze kasacyjnej wyroku z
dnia 20 stycznia 2005 r., I UK 154/04 (OSNP 2005 nr 19, poz. 307), Sąd Najwyższy
uznał iż „ubezpieczony traci prawo do zasiłku chorobowego w przypadku wystąpienia
jednej z dwóch niezależnych przesłanek określonych w art. 17 ust. 1 ustawy z dnia
25 czerwca 1999 r., a więc wykonywania pracy zarobkowej w okresie orzeczonej nie-
zdolności do pracy lub wykorzystywania zwolnienia od pracy w sposób niezgodny z
celem tego zwolnienia”. Taka interpretacja omawianej regulacji wpływa z konieczno-

ści ścisłego stosowania przepisów prawa ubezpieczeń społecznych, w którym przeważa - z uwagi na bezwzględnie obowiązujący charakter norm prawnych - ścisłe ujęcie uprawnień i obowiązków ubezpieczonych. Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę podziela pogląd, że przesłanki powodujące utratę prawa do świadczenia mają charakter niezależny, odrębny. Wystarczy więc, że w czasie orzeczonej niezdolności do pracy ubezpieczony wykonuje pracę zarobkową i nie jest niezbędne, aby była ona niezgodna z celem zwolnienia lekarskiego. O zakwalifikowaniu wykonywania określonych czynności jako „pracy”, nie decyduje charakter stosunku prawnego, na podstawie którego są one wykonywane, ale rodzaj tych czynności. Chodzi bowiem nie tylko o wykonywanie pracy na podstawie stosunku pracy lub innego stosunku zatrudnienia, ale wykonywanie różnych czynności na podstawie różnych stosunków prawnych także o charakterze cywilnoprawnym, w tym prowadzenie własnej działalności gospodarczej, samozatrudnienie (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 14 kwietnia 2000 r., II UKN 513/99, OSNAPIUS 2001 nr 20, poz. 627, z dnia 19 lipca 2001 r., II UKN 494/00, OSNP 2003 nr 9, poz. 234, wyroki Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 16 maja 1996 r., III AUr 388/96, Prawo Pracy 1997 nr 2, s. 43, i w Katowicach z dnia 20 stycznia 1999 r., III AUa 945/98, OSA 1999 nr 11-12, poz. 58). W orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazuje się także, że w pewnych przypadkach wykonywanie niektórych ubocznych czynności związanych z prowadzoną działalnością może nie być kwalifikowane jako wykonywanie pracy. Na przykład wykonywanie „formalnoprawnych czynności do jakich jest zobowiązany ubezpieczony jako pracodawca” (wyrok z dnia 7 października 2003 r., II UK 76/03, OSNP 2004 nr 14, poz. 247), czy „podpisanie w trakcie zwolnienia lekarskiego dokumentów finansowych” (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2002 r., II UKN 710/00, OSNP 2003 nr 20, poz. 498). Jednakże należy zaznaczyć, że chodzi tu o zachowania o charakterze incydentalnym. Tylko sporadyczna, wymuszona okolicznościami aktywność może usprawiedliwiać zachowanie prawa do zasiłku. W innych przypadkach za sporny okres nie należy się zasiłek lecz wynagrodzenie za pracę. W ustalonych okolicznościach sprawy należało w związku z tym uznać, że wnioskodawca wypełnił przesłanki z art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa i wobec tego utracił prawa do zasiłku chorobowego.

Biorąc powyższe pod uwagę, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł jak w sentencji.

